

# Yusif Həsənbəyin yaradıcılıq təkamülü...

**Şair və dramaturq, nasir Yusif Həsənbəy ədəbiyyatımızda şəxsiyyəti kimi yaradıcılıq mövqeyini saxlamış, daim cəmiyyətin sosial proseslərində olmuşdur.**

Mən bu fikrimi sözgelişi ifadə etmədim: ötən əsrin 60-cı illərindən onun yaradıcılığına bələdəm, ədəbi proseslərdə öz sözünü deməkdən çəkinməyən, haqsız mübahisələrə qarşı dözümsüz şəxsiyyət kimi tanımışam. Təbii ki, illər öz işini görür, yaşın üstünə yaş gəlir, lakin təsirsiz ötmür, bir şərtlə, xüsusilə, içində xalq, Vətən məhəbbəti, öləzəməyən sevgi olana "dəyib-dolaşmır", gəncliyində necə yazıbsa "kökdən" düşmür. Bunun ən bariz nümunəsini cəsarətlə deyərdim ki, Yusif Həsənbəydə görmək caizdir. Şairdə poetik "libido" varlığında sönməyən, yaşayan sevgi fenomenindədir. Necə ki, iki il öncə Yusif Həsənbəyin "Qayıda bilmərəm, gözləmə məni" şeiri deyərdim oxucular arasında "bomba" kimi partladı və onun qəlpələri cavanların qəlbini isindirdi, yaşa dolmuşların qəmli, çox-çox uzaqlarda qalmış xatirələrini oyatdı. Bax, şeirin akselativliyi və afektivliyi bu məqamlarda özünü göstərir, axı, poeziyada da fizikanın "qavitasıya" - cazibə qüvvəsi mövcuddur! Şeir nə gizlədim, məni elə tutdu ki, təəssüratımı cilovlamadım, geniş məqalə ilə çıxış etdim və bir neçə qəzet həmin yazımı səhifələrinə çıxartdı. Bu faktı ona görə xatırladıram ki, şair Yusif Həsənbəy poeziyaya hansı temple gəlmişdise, o ruhda da yazır. Son poemalarından biri "Siziflərin qıyamı"nı qələmə aldı, akademik Nizami Cəfərov və bu sətirlərin müəllifi yüksək fikir söylədi-lər.

Yaradıcılıq, xüsusilə, poeziya barədə proqnoz vermək çətin məsələdir, çünki bu fenomen əslində yazardan da asılı olmur, ilahidən kodlaşmış bir möcüzədir: baş tutmaya da bilir. Əlbəttə, şair, yazıçı, alim doğulanlar üçün bu qapı açıqdır! Belə bir nikbin qənaəti bu günlərdə çapdan çıxmış "Göy qurşağı - cənnət körpüsü" kitabı (Bakı, "Şirvanəşr", 2019) bir daha təsdiqlədi.

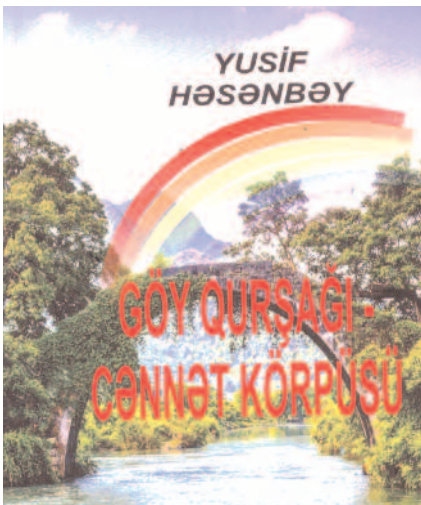
Yusif Həsənbəyin kitabında toplanmış şeirlər, poemalar və bir povest dövrün ictimai-siyasi və sosial-mənəvi proseslərini özündə ehtiva edən bədii nümunələrdir, lakin "siyasiləşmiş" poeziya deyil. Poeziya biliyin xüsusi forması deyil, şairin öz həyat təcrübəsini hisslərlə təhlil süzgəcindən keçirib əsərin materialına çevirir. Şairin vəzifəsi yaşadıklarını ümumiləşdirməkdir, başqa sözlə, oxucuya şəxsi həyat təcrübəsindən irəli gələn təəssüratların bütövlüyünün özünü qaytarmaqdır. Yusif Həsənbəy sadə deyimlərdən fərqli olaraq Ulu öndər Heydər Əliyevə həsr etdiyi şeir və poemalarını həqiqətin mövcudluq forması kimi qələmə almışdır. "Karvan" poema - pritça yığcam olsa da həmcə, məzmun - ideya baxımdan siyasi bir hadisənin: ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişi münasibətilə qələmə alınmışdır.

Bu həmin zaman kəsiyi idi, respublikada kaos yaranmışdı, hakimiyyətə inamsızlıq formalaşmışdı. Ölkə belə bir vəziyyətdə davam edə bilməzdi, yetkin siyasi və dövlət xadiminə ehtiyac vardı. Bu gəlişin tarixi olaya çevriləcəyinə şübhə yox idi. Yusif Həsənbəyin bir sənətkar kimi poetik enerjisi siyasi-sosial istiqamətə yön almaya bilməzdi və "Karvan"ı yazdırdı. Poemanın adında həqiqətdən irəli gələn rəmzi mənə vardır. Dəvələrdən ibarət karvan susuz, ağac bitməyən qumluq səhradan keçir və irəlilədi Sarıban gedir. Çətin, keşməkeşli səfərdir, amma ümidi qırılmayan inamdır. Bu yol rəvan deyil:

**Torpaq cadar-cadar,  
Yatağından toz qopan  
Çayları susuz  
Bürkülü bir səhrada,  
Şəfəqlərlə  
Süngülü bir səhrada  
Tənbəl-tənbəl sürünür köç!**

"Köç" məfhumunda xoşagələnlə məmət olmur: məcburiyyətdən hadisə baş verir.

Eləcə də ulu torpaqlarından qovulan köçkünlərin taleyi. Başqa fəlakətlərin baş verəcəyi də istisna deyil. Bu ab-havanı duyan şairin idrakı gerçək-



liyin (yaxud baş verəcək hadisənin) dərin qatlarına nüfuz edir, sosial-mənəvi cəhətlərini poetikləşdirir. Təbii bunu nəslrlə də ifadə etmək mümkündür, lakin poeziyanın dililə vurğulamaq şairin işidir.

Karvan irəliləyir, köçünü aparır, ümidini qırmadan. Bu yol da rəmzi mənə daşıyır:

**Eh! Karvanlar görüb bu yol!  
Sarıbanlar qırıb bu yol!  
Məşəqqəti -  
Neçə-neçə igidi  
Salıb atdan.  
Bu yolda neçə el-elat alışıb,  
Amma Korog'lular  
Salamat çıxıb oddan!  
Cavanşirlər, Nəbilər döyülə-döyülə  
polad olub -  
Zindan üstə, çəkilə altda!**

Bu karvan - onun Sarıbanı nicat üçün yol gəlir və xalqını, millətini səhranın fəlakətindən qurtaracaq! Çün sabaha ümid və inam vardır, göydə Allahdır, bir də etiqadlardır. Başlıcası isə:

**Qoyarıqmı heç karvan səfi qırıla?  
Mənzil başına çatmaya,  
Köç yarı yolda qala!  
Əl-ələ verək, qardaşlar.  
Hamımız olaq  
Min candan bir ürək, qardaşlar!  
- Öndər! Biz səninləyik - deyə  
Oraqlarını, çəkilərini  
Döndərdilər süngüyə...**

"Karvan" pritça - poemasında Yusif Həsənbəyin ədəbi-bədii təcrübəsi və duyum həssaslığı materialı poeziyanın tələblərindən uzaqlaşdırmır.

"Öndər, biz səninləyik!" şüarı bir deviz kimi poemada səslənir, xalq, camaat öndərin ətrafında toplandılar: ayağı yer, əli ağac tutanlar Allahdan aman istədilər, ağbirçək qocalar da, elcanlı cavanlar da.

**Qoymadılar öndəri  
Arxasız, sirdaşsız qala.  
Bir hay dedi köç əhli -  
Köç tərpendi yerindən.  
Birliyin qüdrətinə  
"Məhrəba" deyə-deyə!**

(ardı növbəti sayımızda)

**Allahverdi Eminov**